

Rantasalmen kirjaston toimintasuunnitelma 2023-2025

Rantasalmen kirjaston toimintasuunnitelman tarkoitus on terävöittää tavoitteita ja olla apuna toiminnan kehittämiseen ja ohjaukseen.

Toimintasuunnitelmassa selvitetään lyhyesti Rantasalmen kirjaston toiminta-ajatus ja suunnitelmakauden peruspalveluiden keskeisimmät tavoitteet. Näiden lisäksi suunnitelmaan on listattu kolme ajankohtaista kehityskohdetta. Kirjaston toiminta ja tehtävät perustuvat lakiin, mikä on myös kirjattu suunnitelmassa esille.

Toimintasuunnitelma pohjautuu Rantasalmen kuntastrategiaan, vuoden 2022 Koko kunnan kirjasto -asiakaskyselyyn ja -palautteisiin sekä Toenperän kirjaston aikaisempaan toimintasuunnitelmaan.

Rantasalmen kirjaston toiminta-ajatus

Kirjaston tavoite on olla kunnan yhteinen olohuone. Kirjasto on yhteisöllinen, yhdessä olemisen ja oppimisen paikka, joka palvelee kaikkia kuntalaisia. Kirjasto on monikulttuurinen ja -ääninen ja se edesauttaa osaltaan kuntalaisten hyvinvointia mahdollistamalla osallisuuden ja osallistumisen. Kirjastossa kuntalainen oppii hyödyntämään aineettomia resursseja. Kirjasto edistää ja ylläpitää sekä perinteistä lukutaitoa että kehittyvää monilukutaitoa. Kirjasto opettaa tiedonhakutaitoja ja kehittää niitä edelleen.

Lainsäädäntö – kirjasto on peruspalvelu

Kirjastolain (*Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492*) mukaan yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen on kunnan tehtävä. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse, yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä. Kunnan velvollisuus on huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. (*Kuntalaki 410/2015, 22 §*).

Kunnan tulee tehdä tarpeen mukaan yhteistyötä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja yhteisöjen kanssa.

Yleisen kirjaston tehtävä on 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta ovat asiakkaille maksuttomia.

Kunnan on arvioitava yleisen kirjaston toimintaa. Arviointi turvaa lain tarkoituksen toteutumista sekä tukee yleisen kirjaston toiminnan kehittämistä. Arvioinnilla seurataan yleisten kirjastojen tehtävien toteuttamista ja toiminnan järjestämistä.

Yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutuksen saanutta sekä muuta henkilöstöä. Asiantuntijatehtävissä toimivalta edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, ellei tehtävän luonne muuta vaadi. Kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan.

Tavoitteet vuoteen 2025 – kirjasto lisää kuntalaisten hyvinvointia

Asianmukaiset ja kehittyvät kirjastopalvelut lisäävät kuntalaisten hyvinvointia ja edistävät osallisuutta. Hyvä asiakaspalvelu sekä kirkonkylän että sivukylien asukkaille on kirjastolle erityisen tärkeä asia. Omatoimikirjasto mahdollistaa joustavan asioinnin asiakkaille sopivaan aikaan.

Rantasalmen kirjasto jatkaa vuoden 2023 alusta alkaen kunnan itsenäisenä kirjastona. Aluekirjastoauto Jasso Toenperä jatkaa entiseen tapaan reiteillään Joroisissa, Juvalla ja Rantasalmella.

Rantasalmen kirjasto vastaa aluekirjastoauto Jasso Toenperän toiminnasta ja kehittämisestä. Juvan ja Joroisten kunnat ovat sopineet kirjastoautoyhteistyösopimuksen Rantasalmen kunnan kanssa. Kirjastoauto kiertää reitillä arkisin kahdessa vuorossa kolmen kunnan alueella. Käyttökustannukset jaetaan kunnille reittiaikojen mukaisesti. Auton pysäkkejä ja reittejä muutetaan tarpeen mukaan huomioiden pysäkkien käyttöaste.

Vuonna 2007 käyttöön otettu Jasso Toenperä on jo ikääntynyt ja uuden kirjastoauton hankinnasta on tehtävä lähivuosina päätös.

Yhteistyötä Lumme-kirjastojen kanssa kehitetään edelleen. Kirjastojen verkostoissa jaetaan mahdollisuuksien mukaan henkilöstön työtä ja aineistoa.

Odotettu edistys yhteistyössä on muun muassa keväällä 2023 työnsä aloittava, Lumme-kirjastokimpalle työskentelevä pääkäyttäjä. Hänen tehtävänä on Koha-kirjastojärjestelmän ja Finna-verkkokirjaston ylläpito ja kehittäminen.

Myös yhteistyö alueellisen kehittäjäkirjaston (AKE) ja aluehallintoviraston (AVI) kanssa on tärkeää.

Rantasalmen kirjasto tarjoaa kokoelman sekä fyysisinä esineinä että digitaalisina e-aineistoina. Kirjaston fyysinen kokoelma pidetään mahdollisimman monipuolisena ja asiakkaiden tarpeita ja toiveita vastaavana. Kirjaston tarjoamaan e-aineistoon on toivottu parannusta ja sitä on toivottavasti luvassa 2024, jolloin kuntien yhteinen e-kirjasto on tarkoitus ottaa käyttöön.

Kirjasto tarjoaa kuntalaisille maksutonta digitukea. Digituella tarkoitetaan viranomaisasioinnin, palvelun ja laitteen käytön tukea, jotta asiakas voi itsenäisesti käyttää digilaitteita ja asioida sähköisesti. Tukemiseen sisältyy myös ohjaus sähköiseen palveluun ja asiointiin.

Kirjasto tilana ei opeta lukemaan, ei edistä osallisuutta eikä tarjoa kuntapalveluja.

Kirjastoammatilliset työntekijät ovat keskeinen edellytys hyviin kirjastopalveluihin. Kirjaston työntekijät vastaavat myös kunnan neuvonnan palveluiden toteutuksesta. Muun muassa viimeisimmän asiakaskyselyn perusteella kirjaston odotetaan järjestävän monipuolisesti erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia. Tapahtumien toivelistalla ovat esimerkiksi elokuvatoiminta, yhteisölliset paikallishistoriaan ja sukututkimukseen liittyvät tilaisuudet ja teemapäivät tavanomaisten kirjallisuustapahtumien lisäksi. Nykyisellä henkilöstöllä tapahtumien lisääminen on kuitenkin mahdotonta.

Toimintasuunnitelman keskeiset tavoitteet 2023–2025

Kirjaston toimintasuunnitelmakauden 2023–2025 kolme keskeisintä tavoitetta ovat 1) hakeutuvien kirjastopalvelujen kehittäminen, 2) lukutaitopalvelujen lisääminen ja 3) kirjastopalveluista tiedottaminen.

Hakeutuvat kirjastopalvelut

Kehitettäviä hakeutuvia kirjastopalveluja ovat kirjastoautopalvelut ja kirjaston kotipalvelu ikääntyneille.

Toimintasuunnitelmakaudella selvitetään ja toivottavasti myös päätetään kirjastoautopalvelujen jatkosta. Vuonna 2022 kaikki kolme kuntaa halusivat jatkaa kirjastoautoapalvelua, ja tämänhetkisen

tiedon mukaan nykyisellä kirjastoautolla liikennöidään niin pitkään kuin mahdollista ja jatkosta päätetään lähivuosina.

Kirjaston kotipalvelu on jo vakiintunut palvelu Rantasalmella. Kehitettävää palvelussa on kuitenkin siitä tiedottamisessa, monipuolistamisessa ja mahdollisessa yhteistyössä ikääntyneiden palveluntuottajien kanssa.

Kirjaston lukutaitopalvelut

Lukutaitopalvelujen kehittämistä ohjaa Kansallinen lukutaitostrategia ja kunnan omat erityistarpeet. Kansallisen lukutaitostrategian tavoitteena on pitkäjänteinen lukutyön kehittäminen. Rantasalmella tätä tavoitetta edistetään mahdollisuuksien mukaan huomioiden eri ikäryhmien tarpeet.

Perheiden ja varhaiskasvatuksen vakiintuneita lukutaitopalveluita ovat vauvalahja, vierailut varhaiskasvatuksen ja avoimen varhaiskasvatuksen yksiköissä, satutuokiot

yhteistyössä lastenkulttuurikeskus Verson ja MLL:n kanssa sekä alle kouluikäisten Ketunpentu-kirjallisuusdiplomi. Kehittämistä ja toteuttamista odottavat varhaiskasvatusikäisten lukumajojen ja iltasatuhyillyjen käyttöönotto.

Koulujen ja kirjaston yhteistyö on sekä hakeutuvaa toimintaa että kirjastoissa tapahtuvaa päivittäistä arkea. Yhteistyön tärkeä väline on Lukukettu-kirjallisuusdiplomi, jonka pohjalta ikäkaudelle hyvät kirjat kohtaavat lapsen ja innostavat lukemaan. Lukukettudiplomia esitellään vuosittain kaikille Rantasalmen alakoulujen luokille. Toinen tärkeä käytäntö lasten lukutaidon luomiseksi ja sen jatkuvalla kehittämiselle on koulujen kirjastokäynnit ja pulpettikirjojen lainaus. Kirjastovierailut ovat olennainen osa myös yläkoulun ja kirjaston yhteistyötä.

Vuonna 2022 laadittu kulttuurikasvatussuunnitelma on hyvä työväline yhteistyön suunnittelulle.

Kirjasto tarjoaa mahdollisuuksien mukaan palveluja ja luettavaa myös maahanmuuttajille. Kirjasto tilaa tarpeen mukaan siirtolainaan Monikielisen kirjaston aineistoa monikielisten omalla äidinkielellä.

Lukutaitoa täydentää ja korvaa kirjojen kuunteleminen. Celia-kirjasto on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, joka tukee yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa. Celian jakelemia saavutettavia kirjoja voi kuunnella sekä äänitteinä että suoratoistopalveluna.

Yleiset kirjastot rekisteröivät Celia-asiakkuuksia ilman terveydenhuollon varmenteita. Palvelun markkinointi ja opastaminen on tärkeä osa kirjastojen päivittäistä asiakastyötä ja hakeutuvia kirjastopalveluja.

Kirjastopalveluista tiedottaminen

Vuonna 2022 tehdyn asiakaskyselyn perusteella Rantasalmen kirjastolla on kehitettävää tiedottamisessa. Kehitettävää nykyisellä toimintasuunnitelmakaudella on erityisesti kirjaston sähköisten palvelujen tiedottamisessa. Tavoitteena on tiedottaa ja tehdä kuntalaisille tutuksi kirjaston palveluja aikaisempaa enemmän ja monipuolisemmin. Tiedotusta on hyvä lisätä myös kirjastotilan monipuolisesta käytöstä - kirjasto on kuntalaisille avoin tila esimerkiksi yhdistysten ja järjestöjen tapahtumille.